

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
29 серпня 2025 року,
протокол № 1.

Ректор університету, голова вченої
ради,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

29 серпня 2025 року

м.п.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю D8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та
право

м. Хмельницький
2025

РОЗРОБНИКИ:

Доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
доктор філософії з права
26 серпня 2025 року

_____ Петро САЛЮК

Професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент
26 серпня 2025 року

_____ Роман ГАВРІК

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
26 серпня 2025 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри,
кандидат юридичних наук, доцент
26 серпня 2025 року

_____ Олена ГАЛУС

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент
27 серпня 2025 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
27 серпня 2025 року, протокол № 1.

Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка
27 серпня 2025 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 3
2. Заплановані результати навчання	– 3
3. Програма навчальної дисципліни	– 5
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 21
4.1. Аудиторні заняття	– 21
4.2. Самостійна робота студентів	– 21
4.3. Написання курсової роботи	21
5. Методи навчання та контролю	– 21
6. Схема нарахування балів	– 22
7. Рекомендовані джерел	– 22
7.1. Основні джерела	– 22
7.2. Допоміжні джерела	– 23
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 24

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– D8 Право
2. Код і назва спеціальності	– D Бізнес, адміністрування та право
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Теорія і практика адміністративного судочинства
5. Тип дисципліни	– обов'язкова
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– другий
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– магістр
11. Обсяг вивчення дисципліни:	4,0 / 120
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	–
12. Форма семестрового контролю	– екзамен
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– О.8.М.3. Проблеми нормотворення та правозастосування О.8.М.7. Практика цивільного судочинства
2) супутні дисципліни	– О.8.М.8. Процесуальні рішення у кримінальному провадженні
3) наступні дисципліни	– О.8.М.12. Альтернативне вирішення правових спорів
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної	Загальні компетентності
	ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК-3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК-6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК-7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	Спеціальні компетентності

<p>дисципліни</p>	<p>СК-1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.</p> <p>СК-3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.</p> <p>СК-5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.</p> <p>СК-6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.</p> <p>СК-7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.</p> <p>СК-8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.</p> <p>СК-11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.</p> <p>СК-13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.</p> <p>СК-15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.</p> <p>СК-16. Здатність здійснювати юридичний супровід діяльності органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>РН-1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання;</p> <p>РН-2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами;</p> <p>РН-3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження;</p> <p>РН-6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи;</p> <p>РН-9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг;</p> <p>РН-11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції;</p> <p>РН-12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу;</p> <p>РН-13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів;</p> <p>РН-14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування;</p> <p>РН-15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з</p>

	реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування; РН-17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.
--	--

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Загальна характеристика адміністративного судочинства як інституту судового захисту та засобу утвердження верховенства права

Правова природа адміністративного судочинства: поняття, ознаки та зміст. Відмінність адміністративного судочинства від конституційного, цивільного, господарського та кримінального судочинства.

Відносини адміністративного судочинства в предметі адміністративного права. Запровадження адміністративного судочинства в Україні як запорука розбудови правової держави. Адміністративне судочинство як засіб утвердження верховенства права у вітчизняному конституційному устрої. Принцип *in dubio pro tributario* – важливий елемент захисту прав платника податків у демократичному суспільстві.

Зміст адміністративної юрисдикції. Адміністративне судочинство і адміністративна юстиція. Адміністративне судочинство як складова адміністративної юстиції. Загальна характеристика адміністративної юстиції сучасної України. Поняття та ознаки адміністративної юстиції. Співвідношення понять «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція».

Завдання адміністративного судочинства. Відмінність завдання адміністративного судочинства від інших видів судочинства (кримінального, цивільного, господарського, конституційного).

Законодавство про адміністративне судочинство. Розробка і прийняття Кодексу адміністративного судочинства України. Характеристика Кодексу адміністративного судочинства України.

Основні теоретичні підходи до судового застосування джерел адміністративного права. Загальна характеристика судового застосування джерел адміністративного права. Система джерел адміністративного права та її елементи. Функції джерел адміністративного права.

Судове застосування нормативно-правових актів як основних джерел адміністративного права України. Місце та значення Конституції України в системі джерел адміністративного права. Закони України як джерела адміністративного права в правозастосовній діяльності суду. Порядок застосування аналогії закону при здійсненні адміністративного судочинства.

Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел адміністративного права. Підзаконні акти Верховної Ради України як джерела адміністративного права України та їх судове застосування. Акти Президента України як джерела адміністративного права. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України в системі джерел адміністративного права. Акти центральних органів виконавчої влади та інших загальнодержавних органів як джерела адміністративного права. Місцеві та локальні підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел адміністративного права та їх застосування судами. Проблеми застосування судами актів СРСР та Української РСР як джерел адміністративного права України.

Застосування міжнародних та європейських джерел адміністративного права в судочинстві. Міжнародні договори в системі джерел адміністративного права України. Європейські джерела адміністративного права та їх застосування в судочинстві України. Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у судочинстві України як джерела адміністративного права. Право ЄС у системі джерел адміністративного права України.

Застосування актів судової влади як похідних джерел адміністративного права. Судові рішення в системі джерел адміністративного права. Застосування практики Європейського суду з прав людини як джерела права в адміністративному судочинстві. Рішення Європейського суду з прав людини, що стосуються питань адміністративної юстиції. Особливості застосування судами актів Конституційного Суду України як джерел адміністративного права. Акти Верховного Суду у системі джерел адміністративного права.

Перспективи запровадження судового прецеденту як джерела права в Україні. Забезпечення єдності судової практики в адміністративних справах. Передумови забезпечення єдності судової практики. Інструменти забезпечення єдності судової практики. Система і системний аналіз у забезпеченні єдності судової практики. Вдосконалення процесу узагальнення та вивчення судової практики.

Модель системи джерел, які застосовуються судами в адміністративному судочинстві. Джерела переконливого характеру в судовому застосуванні. Адміністративні (індивідуальні) акти як джерела переконливого характеру. Значення адміністративних договорів як джерел переконливого характеру в адміністративному праві України. Правовий звичай та його застосування в судочинстві України. Застосування судами правової доктрини як переконливого джерела в адміністративному праві. Застосування актів «м'якого права» та інших джерел переконливого характеру в судочинстві України. Обґрунтування моделі системи джерел, які застосовуються судами в адміністративному судочинстві.

Адміністративна справа як предмет розгляду адміністративних судів. Поняття та ознаки адміністративно-правової справи. Механізм розв'язання адміністративно-правових спорів. Поняття судової справи. Родові та видові класифікації, категорії судових справ. Вплив особливостей судової справи на судочинство.

Нормативно-правова еволюція терміну «адміністративна справа». Правова природа інституту адміністративної справи. Види адміністративних справ в адміністративному судочинстві. Адміністративна справа незначної складності (малозначна справа). Складна адміністративна справа. Термінова адміністративна справа. Типова адміністративна справа. Зразкова адміністративна справа. Проблемні питання інституту адміністративної справи у вітчизняному адміністративному судочинстві та напрями їх розв'язання.

Форми адміністративного судочинства. Загальне позовне провадження. Розгляд і вирішення адміністративної справи у судовому засіданні. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Письмове провадження. Спрощене позовне провадження. Розгляд і вирішення адміністративної справи у судовому засіданні. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Письмове провадження.

Тема 2. Основні засади (принципи) адміністративного судочинства

Основні засади (принципи) адміністративного судочинства: поняття та значення. Система філософсько-правових поглядів щодо принципів адміністративного судочинства України. Функції та класифікація принципів адміністративного судочинства. Конституційні принципи як основа ефективного та справедливого судового захисту прав людини і громадянина в Україні. Формалізовані принципи. Неформалізовані принципи.

Верховенство права – визначальний принцип адміністративного судочинства. «Інтегральний» та «поелементний» підходи до з'ясування сутності верховенства права. Діалектична взаємодоповнюваність «інтегрального» та «поелементного» підходів до інтерпретації верховенства права. Тлумачення верховенства права Конституційним Судом України – офіційний приклад «інтегрального» підходу. Інтерпретація верховенства права Європейським судом з прав людини.

Принцип верховенства права як конституційний принцип та конкретизація його змісту в адміністративному судочинстві. Еволюція принципу верховенства права та тенденції його запровадження в адміністративне судочинство. Співвідношення принципів

верховенства права та законності в адміністративному судочинстві.

Процедури реалізації принципу верховенства права на окремих стадіях судового адміністративного процесу. Принцип верховенства права як основа провадження в адміністративному суді першої інстанції. Принцип верховенства права як основа процедур перегляду судових рішень.

Гарантії реалізації принципу верховенства права при здійсненні судового захисту. Гарантії принципу верховенства права у міжнародному судочинстві. Подолання прогалин і колізій чинного адміністративного процесуального законодавства як гарантія реалізації принципу верховенства права.

Правила застосування джерел права судом. Аналогія закону та аналогія права.

Характеристика принципу рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом. Забезпечення рівності сторін в адміністративному процесі.

Аналіз принципів змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин у справі. Поняття змагальності в адміністративному судочинстві. Принцип змагальності сторін в адміністративному, господарському, цивільному та кримінальному судочинстві. Характеристика змагальних сторін в адміністративному судочинстві. Права, які забезпечують необхідні процесуальні можливості для відстоювання позиції сторони. Роль суду в забезпеченні принципу змагальності сторін в адміністративному судочинстві. Процесуальні особливості змагальності сторін в адміністративному судочинстві. Доказування як засіб доведення позиції сторін в адміністративному судочинстві. Місце процесуальної практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві.

Характеристика принципу гласності судового процесу. Відкритість інформації щодо справи. Обмеження відкритості інформації щодо справи. Гарантії гласності і відкритості інформації щодо справи. Повне фіксування судового процесу технічними засобами.

Зміст права на перегляд справи та оскарження судового рішення. Суб'єкти права на апеляційний перегляд та касаційне оскарження судового рішення. Характеристика принципу забезпечення права на апеляційний перегляд справи. Аналіз принципу забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом.

Характеристика принципу обов'язковості судових рішень. Відповідальність за невиконання судових рішень.

Аналіз принципу розумності строків розгляду справи судом. Встановлення Кодексом адміністративного судочинства України розумних строків.

Характеристика принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами. Зміст обов'язку учасників судового процесу та їхніх представників добросовісно користуватися процесуальними правами. Визнання судом зловживанням процесуальними правами дій, що суперечать завданню адміністративного судочинства, з урахуванням конкретних обставин справи. Наслідки визнання подання скарги, заяви, клопотання зловживанням процесуальними правами. Обов'язок суду вживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. Застосування судом до учасника судового процесу заходів, визначених Кодексом адміністративного судочинства України, у випадку зловживання ним його процесуальними правами.

Зміст принципу відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення.

Характеристика неформалізованих принципів адміністративного судочинства: розумності та справедливості; доступності судочинства; ефективності судового захисту; процесуальної економії та процесуальної формальності; рівності можливостей; державного гарантування процесуальних прав учасників процесу; очевидної раціональності/доцільності; пропорційності; незворотності дії норм права.

Особливості застосування принципів адміністративного судочинства. Реалізація

принципів адміністративного судочинства при винесенні судового рішення. Практика реалізації принципів адміністративного судочинства. Забезпечення реалізації принципів адміністративного судочинства в юридичній практиці. Наслідки порушення принципів адміністративного судочинства.

Тема 3. Юрисдикція адміністративних судів. Підсудність адміністративних справ

Поняття публічно-правового спору та його особливості. Предмет публічно-правового спору. Структура публічно-правового спору. Класифікація публічно-правових спорів, що належать до юрисдикції адміністративного суду. Юридична природа спорів, що розглядаються в порядку адміністративного судочинства.

Загальна характеристика адміністративно-правових спорів. Адміністративно-правовий спір як вид конфлікту. Характеристика поняття «адміністративно-правовий спір». Підстави адміністративно-правового спору. Об'єкт та предмет адміністративно-правового спору. Кваліфікуючі ознаки, поняття та види адміністративно-правових спорів. Взаємозв'язок публічно-правового спору та адміністративно-правового спору.

Предмет адміністративної юрисдикції та його співвідношення з предметами конституційної, кримінальної, цивільної та господарської юрисдикції. Проблеми визначення правової природи правовідносин для вирішення питання юрисдикції адміністративних судів.

Види публічно-правових спорів, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів. Спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження. Спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби. Спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень. Спори, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів. Спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, коли право звернення до суду для вирішення публічно-правового спору надано такому суб'єкту законом. Спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму. Спори фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності у частині доступу до публічної інформації. Спори щодо вилучення або примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності. Спори щодо оскарження рішень атестаційних, конкурсних, медико-соціальних експертних комісій та інших подібних органів, рішення яких є обов'язковими для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших осіб. Спори щодо формування складу державних органів, органів місцевого самоврядування, обрання, призначення, звільнення їх посадових осіб. Спори фізичних чи юридичних осіб щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного замовника у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України «Про оборонні закупівлі», крім спорів, пов'язаних із укладенням державного контракту (договору) про закупівлю з переможцем спрощених торгів із застосуванням електронної системи закупівель та спрощеного відбору без застосування електронної системи закупівель, а також зміною, розірванням і виконанням державних контрактів (договорів) про закупівлю. Спори щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів охорони державного кордону у справах про правопорушення, передбачені Законом України «Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень». Спори щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років». Спори із суб'єктами владних повноважень з приводу

проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства. Спори, що виникають у зв'язку з оголошенням, проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу.

Поняття та види юрисдикції адміністративних судів у адміністративному судочинстві. Критерії встановлення юрисдикції адміністративних судів. Спеціальні критерії визначення спорів, на які поширюється компетенція адміністративних судів: суб'єкт владних повноважень як позивач у справі; адміністративна юрисдикція залежно від вимог у справі; адміністративний договір; визначення та поняття виборчого спору.

Предмет адміністративної юрисдикції: розмежування компетенції. Розмежування компетенції між адміністративними та іншими судами загальної юрисдикції. Адміністративне судочинство: оскарження рішень про накладення адміністративних стягнень. Спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби. Земельні спори: проблеми визначення юрисдикції. Компетенція адміністративних судів щодо спорів про припинення повноважень народних депутатів України та депутатів місцевих рад.

Окремі аспекти визначення юрисдикції адміністративних судів. Розмежування компетенції між адміністративними судами і судом конституційної юрисдикції. Адміністративна та кримінальна юрисдикції: проблеми розмежування. Розмежування судових юрисдикцій щодо спорів про оскарження рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця. Проблемні питання розмежування юрисдикцій господарських та адміністративних судів.

Поняття підсудності адміністративних справ. Види підсудності адміністративних справ: предметна, територіальна, інстанційна. Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог. Інстанційна юрисдикція. Суд першої інстанції. Суд апеляційної інстанції. Суд касаційної інстанції. Територіальна юрисдикція (підсудність). Підсудність справ за вибором позивача. Підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача. Виключна підсудність. Підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого. Недопустимість спорів про підсудність. Наслідки порушення правил підсудності. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого. Оскарження, перегляд і скасування судових рішень.

Тема 4. Докази і доказування в адміністративному судочинстві

Поняття та ознаки доказування в адміністративному судочинстві. Мета процесу доказування в адміністративному судочинстві.

Поняття та ознаки доказів у адміністративному судочинстві. Джерела доказів у адміністративному судочинстві. Класифікація доказів. Засоби доказування. Суб'єкти подання доказів. Належність доказів і предмет доказування. Правила допустимості доказів. Достовірність доказів. Достатність доказів. Обов'язок доказування. Презумпція винуватості суб'єкта владних повноважень. Роль суду в доказуванні. Дослідження та оцінка доказів у адміністративному судочинстві.

Звільнення від доказування в адміністративному судочинстві як вид звільнення від виконання юридичного обов'язку: доктринальний зріз. Підстави звільнення від доказування. Обставини, які визнаються учасниками справи. Обставини, визнані судом загальноповідомими. Преюдиційні факти.

Характеристика підстав звільнення від доказування в адміністративному судочинстві. Умови та порядок визнання обставин учасниками справи. Загальноповідомі обставини: ознаки, процесуальне вираження, юридичне значення. Джерела, межі застосування та міра обов'язковості преюдиції в адміністративному судочинстві.

Міжгалузевий та міжсистемний досвід звільнення від доказування, його перспективи для адміністративного судочинства. Підстави звільнення від доказування в

цивільному, господарському та кримінальному процесам України. Зарубіжний досвід звільнення від доказування в адміністративному судочинстві.

Поняття та способи забезпечення доказів. Підстави та порядок забезпечення доказів. Заява про забезпечення доказів. Розгляд заяви про забезпечення доказів. Подання доказів. Витребування доказів. Огляд доказів за їх місцезнаходженням. Огляд речових доказів, що швидко псуються. Судові доручення щодо збирання доказів та їх виконання. Звернення адміністративного суду із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів. Оцінка доказів.

Показання свідків. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників як засіб доказування. Письмові та речові докази. Повернення оригіналів письмових доказів. Зберігання і повернення речових доказів. Електронні докази. Зберігання та повернення оригіналів електронних доказів.

Поняття та види судових експертиз. Комісійна, комплексна, додаткова і повторна експертизи. Призначення експертизи судом. Проведення експертизи на замовлення учасників справи. Збирання матеріалів для експертного дослідження. Проведення експертизи. Наслідки ухилення учасника справи від участі в експертизі. Висновок експерта. Вимоги до висновку експерта. Оцінка висновку експерта. Висновок експерта у галузі права. Зміст висновку експерта у галузі права. Оцінка висновку експерта у галузі права судом.

Тема 5. Особливості процесуального статусу учасників справи та інших учасників судового процесу

Склад учасників справи. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність. Права та обов'язки учасників справи. Неприпустимість зловживання процесуальними правами.

Позивач в адміністративній справі. Відповідач в адміністративній справі. Склад сторін в адміністративному судочинстві. Випадки, встановлені законом щодо можливості позовів суб'єкта владних повноважень.

Сутність та зміст процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві. Процесуальні права та обов'язки сторін. Умови реалізації процесуального статусу сторони в адміністративному судочинстві. Порядок реалізації процесуального статусу сторони адміністративного судочинства. Напрямки вдосконалення законодавства щодо процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві. Зловживання процесуальними правами в процесі реалізації процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві: форми та способи попередження.

Заміна неналежної сторони. Заміна первинного позивача належним позивачем. Наслідки незгоди позивача на його заміну іншою особою. Наслідки згоди позивача на його заміну іншою особою, яка не згодна на участь у справі.

Заміна первісного відповідача належним відповідачем. Залучення до участі у справі співвідповідача за клопотанням позивача. Наслідки незгоди позивача на заміну відповідача іншою особою. Процесуальні наслідки заміни сторони, залучення другого відповідача.

Треті особи як учасники справи. Вступ у справу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору та третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Наслідки незалучення у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору. Права та обов'язки третіх осіб, які заявляють (або не заявляють) самостійні вимоги щодо предмета спору.

Процесуальне правонаступництво. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Завдання участі у справі представника. Загальні вимоги до особи, яка може бути представником. Види представників в адміністративному процесі. Коло осіб, які не

можуть бути представниками. Повноваження представника у суді. Документи, що підтверджують повноваження представників.

Процесуальний статус інших учасників судового процесу: помічника судді, секретаря судового засідання, судового розпорядника, свідка, експерта, експерта з питань права, спеціаліста, перекладача. Особи, які не можуть бути допитані як свідки. Відмова свідка від давання показань на вимогу суду. Відповідальність інших учасників судового процесу.

Тема 6. Процесуальне представництво

Сутність, особливості представництва прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві. Види представництва. Договірне представництво. Законне представництво.

Принципи та функції представництва в адміністративному судочинстві. Сучасний стан правового регулювання представництва в адміністративному судочинстві.

Поняття та зміст правового статусу представника як суб'єкта адміністративного судочинства. Завдання участі у справі представника. Загальні вимоги до особи, яка може бути представником. Види представників в адміністративному процесі. Батьки. Усиновлювачі. Опікуни. Інші особи, визначені законом. Піклувальники. Представники держави, територіальних громад, юридичних осіб, суб'єктів владних повноважень. Представництво у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму. Коло осіб, які не можуть бути представниками. Повноваження представника прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві. Особливості юридичної відповідальності представника та контролю за його діяльністю у сфері адміністративного судочинства. Взаємодія представника з іншими учасниками адміністративного судочинства.

Документи, що підтверджують повноваження представників. Порядок оформлення документів, що підтверджують повноваження представника за законом; порядок оформлення документів, що підтверджують право на представництво за договором; зміст і форма довіреності; підстави участі в адміністративному процесі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Зарубіжний досвід представництва в адміністративному судочинстві та можливості його використання в Україні. Удосконалення законодавства, яке регламентує представництво в адміністративному судочинстві. Удосконалення організаційних та процедурних засад здійснення представництва в контексті судової реформи в Україні.

Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Можливість звернення до адміністративного суду із позовними заявами в інтересах інших осіб і брати участь у цих справах Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, державних органів, органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб. Документи та інші докази, які підтверджують наявність визначених законом підстав для звернення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, державних органів, органів місцевого самоврядування до суду в інтересах інших осіб.

Процесуальний статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Процесуальний статус Національного агентства з питань запобігання корупції в адміністративному судочинстві.

Процесуальний статус прокурора в адміністративному судочинстві. Звернення прокурора до суду в інтересах держави. Умови набуття прокурором статусу позивача. Теоретико-правові проблеми захисту прокурором прав, свобод та законних інтересів громадянина в адміністративному судовому процесі. Права, свободи та інтереси громадянина як об'єкт захисту прокурором в адміністративному судочинстві.

Місце прокурора у адміністративному судовому процесі. Правові основи участі прокурора в адміністративному судовому процесі з метою захисту прав, свобод та

законних інтересів громадянина в сфері публічних правовідносин. Шляхи вдосконалення захисту прокурором прав, свобод та законних інтересів громадянина в адміністративному судовому процесі.

Форми захисту прокурором прав, свобод та законних інтересів громадянина в адміністративному судовому процесі. Представництво прокурором інтересів громадянина в адміністративному суді першої інстанції. Захист прокурором прав, свобод та законних інтересів громадянина при перегляді судових рішень адміністративними судами.

Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Обмеження органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, закінчувати справу примиренням. Наслідки відмови органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, від позову або зміни позовних вимог для особи, в інтересах якої подано позовну заяву. Наслідки непідтримання заявлених позовних вимог фізичною особою, яка має адміністративну процесуальну дієздатність і в інтересах якої подано позовну заяву. Наслідки відмови органу, уповноваженого здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах, від позову, поданого прокурором в інтересах держави.

Тема 7. Провадження в адміністративному суді першої інстанції

Стадії провадження у суді першої інстанції: звернення з адміністративним позовом і відкриття провадження в адміністративній справі; підготовче провадження; судовий розгляд; ухвалення судового рішення.

Письмові заяви учасників справи. Види та зміст заяв по суті справи. Заяви по суті справи: позовна заява; відзив на позовну заяву (відзив); відповідь на відзив; заперечення; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву. Заяви з процесуальних питань. Заяви, клопотання і заперечення проти заяв і клопотань. Загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення.

Суб'єкти права на звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом. Адміністративний позов: поняття, форма, зміст. Вимоги до позовної заяви. Структура позовної заяви. Документи, що додаються до позовної заяви. Зміна адміністративного позову або відмова від нього. Підстави забезпечення позову. Види забезпечення позову. Зміст і форма заяви про забезпечення позову. Порядок подання заяви про забезпечення позову. Порядок розгляду заяви про забезпечення позову. Заміна одного заходу забезпечення позову іншим. Виконання ухвали про забезпечення позову. Скасування заходів забезпечення позову. Відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову

Пред'явлення позову. Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви. Підстави та наслідки відмови у відкритті провадження в адміністративній справі. Відкриття провадження в адміністративній справі. Об'єднання і роз'єднання позовів.

Завдання та строк підготовчого провадження. Подання відзиву. Подання пояснень третіх осіб щодо позову або відзиву. Пред'явлення зустрічного позову. Форма і зміст зустрічної позовної заяви. Мета і строк проведення підготовчого засідання. Порядок проведення підготовчого засідання. Подання відповіді на відзив та заперечення. Судові рішення у підготовчому засіданні.

Підстави проведення врегулювання спору за участю судді. Порядок призначення врегулювання спору за участю судді. Порядок проведення врегулювання спору за участю судді. Строк проведення врегулювання спору за участю судді. Припинення врегулювання спору за участю судді.

Відмова від позову та визнання позову. Примирення сторін. Виконання умов примирення.

Завдання розгляду справи по суті. Строки розгляду адміністративної справи. Судове засідання. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Головуючий у судовому засіданні. Обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання

Відкриття судового засідання. Роз'яснення перекладачеві його прав та обов'язків, присяга перекладача. Видалення свідків із зали судового засідання. Встановлення осіб, які прибули у судове засідання, оголошення складу суду і роз'яснення права відводу. Роз'яснення учасникам справи їхніх прав та обов'язків. Розгляд заяв та клопотань. Наслідки неявки в судове засідання учасника справи. Наслідки неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста. Роз'яснення прав і обов'язків експерта, присяга експерта. Роз'яснення спеціалісту його прав і обов'язків.

З'ясування обставин справи та дослідження доказів. Вступне слово учасників справи. Порядок з'ясування обставин справи та дослідження доказів. Дослідження доказів. Порядок допиту свідків. Використання свідком письмових записів. Порядок допиту малолітніх і неповнолітніх свідків. Оголошення показань свідків. Допит сторін, третіх осіб, їхніх представників як свідків. Дослідження письмових доказів. Оголошення та дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції. Дослідження речових та електронних доказів. Відтворення звукозапису, демонстрація відеозапису і їх дослідження. Дослідження висновку експерта. Консультації та роз'яснення спеціаліста. Відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні. Закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами.

Судові дебати. Повернення до з'ясування обставин у справі. Вихід суду для ухвалення рішення. Таємниця нарадчої кімнати.

Фіксування судового засідання технічними засобами. Ведення протоколу судового засідання. Зауваження щодо технічного запису і протоколу судового засідання. Відтворення та копіювання технічного запису судового засідання. Складення протоколу про вчинення окремої процесуальної дії. Зміст протоколу про вчинення окремої процесуальної дії. Зауваження до протоколу вчинення окремої процесуальної дії

Підстави зупинення провадження у справі. Поновлення провадження у справі. Підстави закриття провадження у справі. Наслідки закриття провадження у справі. Підстави залишення позову без розгляду.

Поняття та види судових рішень. Вимоги до судових рішень: законність і обґрунтованість судового рішення. Порядок ухвалення судових рішень. Питання, які вирішує суд при ухваленні рішення. Повноваження суду при вирішенні справи. Зміст рішення. Рішення щодо частини позовних вимог. Зміст ухвали. Окремі ухвали суду. Проголошення судового рішення. Вручення судового рішення. Додаткове судове рішення. виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні. Роз'яснення судового рішення

Справи, що розглядаються за правилами спрощеного позовного провадження. Строк розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження. Клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження. Вирішення питання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження. Особливості подання заяв по суті справи у спрощеному позовному провадженні. Особливості розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження. Особливості розгляду окремих категорій справ незначної складності.

Тема 8. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ

Розгляд окремих категорій складних справ. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень. Строк звернення до суду. Обов'язок опублікувати оголошення про відкриття провадження в адміністративній справі щодо оскарження нормативно-правового акта. Наслідки визнання нормативно-правового акта протиправним та нечинним.

Особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Особливості провадження у справах щодо оскарження індивідуальних актів Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку та рішень Кабінету Міністрів України стосовно виведення банків з ринку.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності.

Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ. Особливості повідомлення учасників справи про дату, час та місце розгляду окремих категорій адміністративних справ. Особливості подання заяв по суті справи в окремих категоріях адміністративних справ. Особливості обчислення процесуальних строків в окремих категоріях адміністративних справ. Особливості проголошення та вручення судових рішень в окремих категоріях адміністративних справ. Особливості апеляційного та касаційного оскарження судових рішень в окремих категоріях адміністративних справ.

Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій. Особливості провадження у справах щодо уточнення списку виборців. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, які порушують законодавство про вибори та референдум. Особливості провадження у справах щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої організації партії, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу. Особливості провадження у справах, пов'язаних із виборами Президента України. Особливості судових рішень за наслідками розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом чи референдумом, та їх оскарження. Особливості здійснення представництва у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань.

Особливості провадження у справах щодо гарантованого забезпечення потреб оборони: підсудність, предмет оскарження, сторони, строки звернення до суду та розгляду справи, особливості перегляду справи.

Особливості провадження у справах за зверненням податкових та митних органів. Особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій з такого переліку та надання доступу до активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням.

Особливості провадження у справах про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності:

підсудність, предмет оскарження, сторони, строки звернення до суду та розгляду справи, особливості перегляду рішення у справі. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця: підсудність, предмет оскарження, сторони, строки звернення до суду та розгляду справи, особливості перегляду рішення у справі.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про оскарження рішень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, про продовження зупинення відповідних (відповідної) фінансових (фінансової) операцій (операції) (видаткових фінансових операцій).

Розгляд типових та зразкових справ. Зразкові та типові справи як новий механізм в адміністративному судочинстві: загальнотеоретична характеристика.

Специфіка зразкових справ в адміністративному судочинстві. Наукові інтерпретації зразкових справ в адміністративному судочинстві. Значення, роль та ознаки зразкових справ в адміністративному судочинстві. Класифікація зразкових справ в адміністративному судочинстві. Особливості провадження у зразковій справі. Практика розгляду зразкових справ.

Зміст типових справ в адміністративному судочинстві. Поняття та сутність типових справ в адміністративному судочинстві. Особливості типових справ в адміністративному судочинстві. Види типових справ в адміністративному судочинстві. Особливості провадження у типовій справі. Практика розгляду типових справ.

Порівняльно-правовий аналіз зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві. Спільні та відмінні риси зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві. Проблеми співвідношення зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві та шляхи їх вирішення.

Напрямки оптимізації зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві. Теоретико-практичні проблеми зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві та тенденції вдосконалення. Зразкові та типові справи в адміністративному судочинстві у контексті європейської інтеграції: напрямки запозичення у національне адміністративне законодавство.

Теорія і практика розгляду окремих адміністративних справ. Характеристика податкового спору та питання його класифікації. Специфіка провадження справ з податкових спорів в адміністративному судочинстві України. Розгляд та вирішення справ з податкових спорів в адміністративному судочинстві України. Особливості перегляду судових рішень та шляхи вдосконалення судової практики з податкових спорів. Основні тенденції вирішення справ з податкових спорів в адміністративному судочинстві та шляхи удосконалення судової практики.

Оскарження в адміністративному суді індивідуальної податкової консультації (за матеріалами судової практики). Індивідуальна податкова консультація як предмет оскарження в адміністративному суді. Індивідуальна податкова консультація та її аналіз через призму правової доктрини.

Практика застосування конституційних підстав обмеження права на свободу мирних зібрань. Загальні умови обмеження права на свободу мирних зібрань. Національна безпека. Громадський порядок. Запобігання заворушенням чи злочинам. Охорона здоров'я населення. Захист прав і свобод інших людей.

Практика розгляду справ щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Практика розгляду справ щодо оскарження нормативно-правових

актів та актів індивідуальної дії. Практика розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму. Практика розгляду спорів за позовами суб'єкта владних повноважень. Практика розгляду адміністративними судами компетенційних спорів між суб'єктами владних повноважень та спорів, що виникають з адміністративних договорів. Практика розгляду справ, що виникають з правовідносин у сфері національної безпеки і оборони.

Тема 9. Перегляд судових рішень

Суд апеляційної інстанції. Право на апеляційне оскарження. Ухвали, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду. Строк на апеляційне оскарження. Форма та зміст апеляційної скарги. Порядок подання апеляційної скарги.

Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги судом апеляційної інстанції

Підстави для відмова у відкритті апеляційного провадження. Відкриття апеляційного провадження. Приєднання до апеляційної скарги. Доповнення, зміна, відкликання апеляційної скарги чи відмова від неї. Відзив на апеляційну скаргу. Закриття апеляційного провадження

Підготовка справи до апеляційного розгляду. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції. Межі перегляду судом апеляційної інстанції. Строк розгляду апеляційної скарги. Апеляційний розгляд справи у судовому засіданні. Апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами. Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції. Наслідки неявки в судові засідання учасників справи. Відмова позивача від позову, примирення сторін під час апеляційного провадження. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на судові рішення. Підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення - без змін. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення. Підстави для скасування рішення суду і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю. Підстави для скасування рішення повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позовної заяви без розгляду у відповідній частині. Підстави для скасування ухвали суду, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції. Судові рішення суду апеляційної інстанції. Зміст постанови суду апеляційної інстанції. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи. Окрема ухвала суду апеляційної інстанції. Повернення адміністративної справи.

Суд касаційної інстанції. Право на касаційне оскарження. Строк на касаційне оскарження. Форма і зміст касаційної скарги. Порядок подання касаційної скарги. Підстави залишення касаційної скарги без руху та повернення касаційної скарги. Відмова у відкритті касаційного провадження.

Відкриття касаційного провадження. Надіслання копій касаційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи. Приєднання до касаційної скарги. Доповнення, зміна, відкликання касаційної скарги чи відмова від неї. Відзив на касаційну скаргу. Підстави закриття касаційного провадження.

Підготовка справи до касаційного розгляду. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Строк розгляду касаційної скарги. Касаційний розгляд справи у судовому засіданні. Касаційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами. Підстави для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Відмова позивача від позову, примирення сторін під час касаційного провадження. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Підстави для залишення касаційної

скарги без задоволення, а судових рішень - без змін. Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення. Підстави для скасування судового рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково та залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині. Підстави для скасування судових рішень з направленням справи для продовження розгляду або на новий розгляд. Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині. Судові рішення суду касаційної інстанції та порядок їх прийняття. Зміст постанови суду касаційної інстанції. Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи. Окрема ухвала суду касаційної інстанції. Повернення адміністративної справи.

Підстави для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами. Підстави для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок і строк подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Форма та зміст заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Судове рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Тема 10. Медіація в адміністративному судочинстві

Медіація як позасудовий спосіб врегулювання публічно-правового спору. Сутність процедур примирення в системі альтернативного вирішення юридичних конфліктів (спорів). Принципи і моделі медіації, переваги і недоліки застосування при вирішенні конфліктів та спорів.

Поняття, предмет та доктринальні засади судової медіації. Принципи та функції інституту медіації в адміністративному. Принципи інституту медіації, їх види та особливості застосування в адміністративному судочинстві. Функції інституту медіації та механізм їх реалізації в адміністративному судочинстві. Місце медіації в системі адміністративного судочинства.

Формування законодавчих основ запровадження медіації для вирішення юридичних спорів в адміністративному судочинстві України.

Особливості застосування медіації в механізмі вирішення адміністративних спорів: міжнародний досвід та напрямки вдосконалення вітчизняного законодавства. Зловживання правами в процесі медіації: особливості протидії та профілактики. Зарубіжний досвід застосування медіації як ефективний спосіб вирішення спорів. Перспективи розвитку інституту медіації як засобу вирішення публічно-правових спорів в адміністративному судочинстві в Україні.

Тема 11. Виконання судових рішень в адміністративних справах.

Застосування заходів процесуального примусу

Набрання рішенням суду законної сили. Набрання ухвалою законної сили. Обов'язковість судових рішень. Належне виконання судових рішень як гарантія принципу їх обов'язковості. Судові рішення в адміністративних справах, що підлягають виконанню. Суб'єкти виконання судових рішень в адміністративних справах.

Особливості виконання судових рішень в адміністративних справах. Набрання рішенням суду та ухвалою законної сили. Набрання судовими рішеннями суду

апеляційної інстанції законної сили. Набрання судовими рішеннями суду касаційної інстанції законної сили. Обов'язковість судових рішень.

Судові рішення, які виконуються негайно обов'язково. Рішення, які суд, який ухвалив рішення, за заявою учасників справи або з власної ініціативи, може ухвалою в порядку письмового провадження або зазначаючи про це в рішенні звернути до негайного виконання.

Порядок виконання судових рішень в адміністративних справах. Виконання судових рішень в адміністративних справах як стадія судового процесу. Добровільне виконання судових рішень в адміністративних справах. Порядок та умови примусового виконання судових рішень в адміністративних справах.

Порядок виконання судових рішень в адміністративних справах. Звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання. виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню. Зупинення виконання судового рішення. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання.

Примирення сторін у процесі виконання. Відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення. Заміна сторони виконавчого провадження.

Поворот виконання судових рішень. Особливості повороту виконання в окремих категоріях адміністративних справ.

Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах. Визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду. Позасудовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах.

Шляхи вдосконалення порядку виконання судових рішень в адміністративних справах. Удосконалення законодавства про виконання судових рішень в адміністративних справах. Перспективи запровадження компенсаторних механізмів при порушенні строків виконання судових рішень.

Правова природа процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Правове регулювання та практика застосування окремих заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Загальні засади застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу. Види заходів процесуального примусу.

Попередження як захід процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Характеристика видалення із зали судового засідання як заходу процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом як захід процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Привід як захід процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Характеристика штрафу як заходу процесуального примусу.

Оптимізація застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Особливості застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві зарубіжних країн. Міжнародно-правові засади застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Перспективи реформування законодавства щодо застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві України.

Тема 12. Процесуальні документи в адміністративному судочинстві

Загальні положення адміністративно-процесуальних документів. Поняття та види адміністративно-процесуальних документів. Характерні риси адміністративно-процесуальних документів, що складаються учасниками судового процесу.

Письмові заяви учасників справи. Заяви по суті справи: позовна заява; відзив на позовну заяву (відзив); відповідь на відзив; заперечення; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву. Види заяв по суті справи. Зміст заяв по суті справи. Заяви з процесуальних питань: заяви та клопотання, а також заперечення проти заяв і клопотань.

Адміністративний позов як засіб реалізації прав громадян на судовий захист. Поняття, ознаки та елементи адміністративного позову. Види адміністративних позовів та їх характеристика. Адміністративний позов в системі засобів захисту прав громадянина у сфері публічно-правових відносин. Позовна заява. Зміст позовної заяви. Форма позовної заяви. Документи, що додаються до позовної заяви. Форма і зміст зустрічної позовної заяви.

Правове забезпечення реалізації права громадян на судовий захист в позовному провадженні адміністративного судочинства. Зміст та особливості реалізації права громадян на звернення до суду з адміністративним позовом. Правові засади реалізації права громадян на задоволення адміністративного позову. Позовне провадження в адміністративному судочинстві як процесуальна форма судового захисту прав громадян у публічно-правових відносинах. Шляхи вдосконалення нормативного забезпечення реалізації прав громадян на судовий захист в позовному провадженні.

Відзив на позовну заяву (відзив) як заява по суті справи. Зміст відзиву. Строк подання відзиву. Наслідки ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин.

Відповідь на відзив як заява по суті справи. Зміст відповіді на відзив. Строк подання відповіді на відзив.

Заперечення як заява по суті справи. Зміст заперечення. Строк подання заперечення.

Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву як заява по суті справи. Зміст пояснення третьої особи щодо позову або відзиву. Строк подання пояснення третьої особи щодо позову або відзиву.

Зміст заяви, клопотання і заперечення. Форма заяви, клопотання і заперечення. Порядок подання та розгляду заяви, клопотання і заперечення. Загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення. Наслідки подання заяви (клопотання, заперечення) без додержання встановлених вимог.

Оформлення процесуальних документів на стадії апеляційного провадження. Порядок реалізації права на апеляційне оскарження. Вимоги до форми і змісту апеляційної скарги. Наслідки недотримання цих вимог. Порядок реалізації права на доповнення, зміну апеляційної скарги, а також права на відкликання чи відмову від апеляційної скарги. Заява про приєднання до апеляційної скарги

Оформлення процесуальних документів на стадії касаційного провадження. Порядок реалізації права на касаційне оскарження. Вимоги до форми та змісту касаційної скарги. Наслідки недотримання цих вимог. Порядок реалізації права на доповнення, зміну касаційної скарги, а також права на відкликання чи відмову від касаційної скарги.

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Строк подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Форма заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Зміст заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

Процесуальні документи, пов'язані з виконанням судових рішень. Заява про відстрочку, розстрочку та зміну порядку виконання рішень. Заява про виправлення помилки у виконавчому документі та заява про визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню. Заява про поновлення строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання. Заява про примирення або заяву стягувача про відмову від примусового виконання. Заява про встановлення або зміну способу або порядку виконання, відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення. Заява про заміну

сторони виконавчого провадження. заяви про поворот виконання рішення. Заява про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду, або порушення прав позивача, підтверджених рішенням суду, що ухвалене на користь особи-позивача. Зміст заяви про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду, або порушення прав позивача, підтверджених рішенням суду, що ухвалене на користь особи-позивача. Строк подання заяви про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду, або порушення прав позивача, підтверджених рішенням суду, що ухвалене на користь особи-позивача.

Тема 13. Судові рішення в адміністративному судочинстві

Поняття та правова природа судових рішень. Класифікаційні ознаки рішень адміністративного суду. Види судових рішень в адміністративному судочинстві: ухвали; рішення; постанови. Підстави та порядок ухвалення судових рішень в адміністративній справі. Форма судових рішень. Питання, які вирішує суд при ухваленні рішення. Повноваження суду при вирішенні справи. Зміст рішення. Рішення щодо частини позовних вимог. Зміст ухвали. Окремі ухвали суду. Проголошення судового рішення. Вручення судового рішення.

Способи та порядок усунення недоліків судових рішень. Додаткове судове рішення. виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні. Роз'яснення судового рішення.

Сутність та класифікація вимог, що пред'являються до змісту рішень, постанов та ухвал адміністративного суду. Правові вимоги до формування, ухвалення та проголошення рішень адміністративного суду. Учасники судового процесу та їх об'єктивні й суб'єктивні чинники впливу на формування і ухвалення безпомилкових адміністративних судових рішень. Судові рішення на стадіях апеляційного і касаційного провадження. Підстави та порядок перегляду адміністративних судових рішень за винятковими і нововиявленими обставинами.

Вимоги до судових рішень: законність і обґрунтованість судового рішення. Критерії якісного судового рішення: правосудність; своєчасність; вмотивованість; чіткість; чиста мова; доступний стиль.

Підготовка до написання судового рішення. Збір інформації. Нормативно-правова база. Звернення до норм Конституції України. Дослідження міжнародних інструментів. Вивчення законів. Особливості дослідження та застосування підзаконних актів. Вивчення судової практики. Побудова аргументів та мотивування позиції суду.

Стиль судового рішення. Значення мови. Безсторонність викладу та індивідуальність стилю. Організація думок та написання абзаців. Цитування та посилання у судових рішеннях.

Структура судового рішення. Вступна частина. Описова частина. Мотивувальна частина. Резолютивна частина.

Теоретичні та прикладні особливості законної сили судових рішень. Законна сила судового рішення як форма реалізації норм права та судової влади та порядок її набрання. Правові наслідки набрання судовим рішенням законної сили та її межі.

Оптимізація процесу ухвалення та виконання рішень адміністративного суду. Зарубіжний досвід щодо порядку ухвалення та проголошення рішення адміністративного суду. Проблеми та способи вдосконалення порядку ухвалення, проголошення та виконання рішення адміністративного суду. Особливості формування адміністративних судових рішень щодо захисту прав і свобод громадян.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Аудиторні заняття

4.1.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.1.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються у силабусі навчальної дисципліни.

4.1.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань визначаються у силабусі навчальної дисципліни.

4.2. Самостійна робота студентів

4.2.1. Самостійна робота студентів із навчальної дисципліни «Теорія і практика адміністративного судочинства» для студентів денної форми навчання передбачена у формі виконання письмових завдань, які здаються викладачеві та оцінюються ним або у формі проходження онлайн-курсів.

4.2.2. Самостійна робота із навчальної дисципліни «Теорія і практика адміністративного судочинства» для студентів заочної форми навчання передбачена у формі виконання контрольних робіт.

4.2.3. Завдання для самостійної роботи студентів зазначаються в силабусі навчальної дисципліни.

4.3. Написання курсової роботи

4.3.1. Курсова робота – вид самостійної навчально-наукової роботи з елементами дослідження, що виконується здобувачами вищої освіти протягом семестру з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних за час вивчення навчальної дисципліни та їх застосування при комплексному вирішенні конкретного фахового завдання.

4.3.2. Тематика курсових робіт щорічно до початку навчального семестру, в якому планується виконання курсової роботи, актуалізується і затверджується кафедрою. Тематики курсових робіт зазначаються в силабусі навчальної дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація;
- 3) дискусія.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- 1) дискусійне обговорення проблемних питань;
- 2) вирішення ситуаційних завдань;
- 3) складання та розгляд окремих процесуальних документів.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни може проводитися у формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 4) складання та обговорення окремих процесуальних документів за ситуаційними завданнями;
- 5) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку, за умови якщо здобувач освіти за поточний контроль накопичив менше 36 балів, або бажає отримати підсумковий бал вищий за розрахунковий, який обчислюється за формулою:

$$\sum c = \text{Бпк} * 100 / 60, \text{ де:}$$

Σc – загальна кількість балів;

Бпк – кількість балів, отриманих за поточний контроль.

Структура екзаменаційного білету включає 2 теоретичних і 1 практичне завдання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на рис.

Рисунок 1. – Схема нарахування балів

6.2. Обсяг балів, здобутих студентами під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються у силабусі навчальної дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3674-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
5. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
6. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галуцько,

- П. Діхтєвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/2021/04/%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E-%D0%B2%D0%B8%D0%B4-%D1%87%D0%B5%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B5-2021.pdf>.
7. Адміністративне судочинство України: питання теорії і практики (з нагоди 20-річчя ухвалення Кодексу адміністративного судочинства України): монографія / редкол.: М.І. Смокович (голова), О.Р. Радишевська, В.М. Кравчук, Н.В. Богашева. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2025. 626 с. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Monograf_Admin_sud_vo.pdf
 8. Адміністративне судочинство в питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. Н. Ю. Задираки, Є. С. Герасименка. Київ : ВД Дакор, 2019. 224 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi59/0044112.pdf>.
 9. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила2. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с. URL: https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%92_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85_%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83.pdf.
 10. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник. Видання четверте, змінене, доповнене і перероблене. Київ, Дакор, 2024

7.2. Допоміжні джерела

11. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
12. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
13. Боженко Н. В. Адміністративно-правове забезпечення медіації як способу вирішення адміністративних спорів: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2019. 242 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0418U001825/dis.doc>.
14. Завальнюк І. В. Спрошене провадження в адміністративному судочинстві України: автореф. ... дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2017. 22 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/4dcbe38a-c9fb-4ebc-b599-6d862d2b6320/download>.
15. Капинос О. В. Теоретико-правові засади функціонування адміністративного судочинства в Україні. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 312 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Kapynos.pdf.
16. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. Одеса, 2019. 224 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
17. Корчинський О. І. Правові засади організації адміністративного судочинства в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2018. 185 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/9fa0ef2c-9998-43a6-bd64-b388979248bf>.

18. Муза О. В., Травкіна К. Є. Процесуальні засади спрощеного позовного провадження в адміністративному судочинстві України: монографія. Київ, Четверта хвиля, 2019. 108 с.
19. Смокович М. І. Юрисдикція адміністративних судів: теорія і практика судочинства: монографія. Україна, Київ, Юрінком Інтер, 2022. 288 с.
20. Труш М. І. Судове рішення в адміністративному процесі. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2017.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
3. Веб-портал Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
4. Веб-портал Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>
5. Веб-портал Державної судової адміністрації України. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/>
6. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://www.reyestr.gourt.gov.ua>
7. Веб-портал Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_adm/
8. Веб-сайт Верховного Суду. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
9. Веб-сайт Сьомого апеляційного адміністративного суду (Вінницького апеляційного адміністративного суду). URL: <https://www.vaas.gov.ua>
10. Веб-сайт Шостого апеляційного адміністративного суду (Київського апеляційного адміністративного суду). URL: <https://kaas.gov.ua>
11. Веб-сайт Хмельницького окружного адміністративного суду. URL: <https://www.kmoas.gov.ua>
12. Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>
13. Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України. URL: <http://gntb.gov.ua/ua/>
14. Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки. URL: <http://www.ounb.km.ua/>
15. Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.adm.km.ua/>
16. Веб-сайт Хмельницької обласної ради. URL: <http://km-oblrada.gov.ua/>
17. Веб-сайт Хмельницької міської ради. URL: <http://www.khmelnytsky.com/>
18. Веб-сайт Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. URL: <http://www.univer.km.ua/>

ОНОВЛЕНО:

Професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент
27 жовтня 2025 року

_____ Роман ГАВРІК

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
27 жовтня 2025 року, протокол № 3.

Завідувач кафедри,
кандидатка юридичних наук, доцентка
27 жовтня 2025 року

_____ Олена ГАЛУС